

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 firtal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czímzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon.

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; **Berde Aron**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**,
helyettes szerkesztő: **Szabó Sámuel**.

Tartalom: Előfizetési felhívás. — A szarvasmarhák téli takarmányozásáról, Erdélyi Károly. — A buza termékenységének emelése, a vetőmag megválogatása által. — Egy francia lap, a magyar borászati statistikáról, Szabó Sámuel. — Szüreti tudósítások a Szászföldről, K. L. — A szilágysági-szüretéről, Dr. Kiss Endre. — Erdélyi gyümölcs vásárlása külföldre, K. L. — Jó trágya gyümölcsfáknak. — A k.-monostori tanintézet népessége. — ó. — Borju-hagymáz járvány. — Jó hír, a gabona árakról. — Rendelet a ragályos állatokról. — A phylloxera Németországban. — Választmányi ülés, decz. 2-án. — Ha a körtefa levelei nyáron sárgulnak. — Időjárás. — Vidéki gazdasági tudósítások: (S.-Sz.-György, Ó-Rodna, Apagyfalu, Kolozsvár. — Felhívás. — Meghívás. — A szerkesztő postája. — Hirdetések — Piaczi árak.

Előfizetési felhívás

az „Erdélyi Gazda“ 1879-iki évfolyamára.

Az „Erdélyi Gazda“ ára egész évre csak 2 forint; féléves előfizetéseket nem fogadunk el.

Olcsó hirdetési rovatunkat ajánljuk az eladók és vevők szives figyelmébe.

Lapunk terjesztése érdekében fáradozó szíves gyűjtőknek, 10 egyszerre beküldött előfizető után, egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A szerkesztőség.

A szarvasmarhák téli takarmányozásáról.

I.

A gazdának szarvasmarhái takarmányozásánál kettős cél elérésére kell főtörekvését irányoznia: a) hogy a takarmányt minél magasabban értékesíthesse, b) hogy a trágyát lehető legolcsóbban állíthassa elő. Ez azonban csak a tudományos alapokra fektetett takarmányozásnál lehetséges. Az okos gazda, a takarmányozási táblázat szerint, mindenek előtt igyekszik pontosan kiszámítani, hogy a rendelkezése alatt álló takarmány mennyi tápértéket képvisel. Ennek megtörténte után ugyancsak a táblázat szerint megállapítja, hogy mennyit fog a

különbféle takarmánynemekből napenkint a czélszerű táplálás igényeinek megfelelőleg marháival megetetni. De egyúttal azt is ki kell számítani, hogy a takarmány neki mennyiben áll s abból mennyi térül meg az utána nyerendő (eladásra vagy saját fogyasztásra szánt) állati terményekben és mennyibe marad még a trágya. Minél jobban értékesítetik a takarmány, annál olcsóbb lesz a trágya. Azt említeni is fölösleges, miszerint az okos gazda nem igyekszik több marhát tartani, mint a mennyit dúsán táplálni tehetségében áll. Ez ugyanis sokkal nagyobb hasznot biztosít, mint ha számos marhát tartanánk s azokat csak szűken táplálhatnók.

E bevezetés után tulajdonképi tárgyunkra térve, soroljuk fel azon takarmánynemeket, melyek téli takarmányozásra, a gazdának rendelkezésére állhatnak.

1. A széna. Ez mint téli takarmány, méltán az első helyet foglalja el a különféle takarmánynemek között; ámbár nem a legelőnyösebb csupán szénát etetni, minthogy ez részben, több vagy kevesebb haszonnal, egyéb takarmány által is pótolható. Ez oknál fogva igen helyesen cselekszenek azon gazdák, kik gyöknövényeket is természetén, szalmájukat szecska alakban azzal keverve etetik s így nemcsak amazt izletesebbé teszik marhájuknak, hanem még sok szénát is megtakarítanak. A széna tápértékre nézve igen különböző; egy mázsa jó széna gyakran fölér két mázsa savanyu vagy megázott szénával, mely utóbbit különben is csupán meddő állatnak tanácsos adni. A penészes vagy iszapos széna minden állatnak egyaránt ártalmas, mert elvetéltést, tüdőbajokat és egyéb betegségeket okoz. Hogy az iszapos szénában levő por a tüdőre károsan hat, azt a vele táplált állatok gyakori köhögése is tanúsítja. A sarju, ha betakarítása kedvező időben és száraz állapotban történt, az ugyazon réten termelt szénát jóságban többnyire fölülmulja s inkább a juhokkal szokták megetetni. Egy közép nagyságu tehénre napi adagul 22—24 font szénát vagy sarjut számítnak. Azonban a szénának egy része közön-

ségesen egyéb takarmány által pótoltatik, melynek mindazáltal alkatrészében a jó szénához hasonló összetétellel kell bírnia. Ily szénapótló takarmány-keverékekről czikkünk második felében bővebben leendő szó.

2. A hereszéna. Ide számítjuk a vörös herét, a luczernát és a baltaczimet. Ha ezen herenemek teljes kivirágzásuk előtt lekaszáltattak, ha szárítás alkalmával legértékesebb részeiből, leveleikből sokat el nem hullattak, végre ha betakarításuk rendes körülmények között minden baj nélkül történt: úgy a közönséges réti szénánál magasabb értékkel bírnak. Megjegyzendő, hogy a csürben a hereszéna a legszárazabb helyet igényli.

3. A zabosbüköny. Ez zöld állapotban és megszáritva egyaránt kitűnő takarmány s ha kellő időben takarított le, értéke a jó réti szénával egyenlőnek mondható.

4. A szalma. Ez mint takarmány, tápértékét tekintve igen különböző. A jó takarmányszalmának nem szabad tulérettnek lennie; ezenkívül megköveteljük a jó takarmányszalmától, hogy esőtől, rozsdától, liszt- és mézharmattól ne szenvedett legyen. A tavaszi gabonák szalmája értékesebb az ősziéknél. A zabszalma közönségesen elébe tétetik az árpaszalmának, a tönköly- és buzaszalma pedig a rozs-szalmának. Mindezeknél azonban értékesebb a borsó-, lencse-, csibehur- és babszalma. A jó polyva, ha etetés előtt a benne levő portól rostálás által megtisztítatik, a réti szénával majdnem egyenértékűnek vehető. A repceszalmát, répával etetve, a marha szintén szereti.

5. Gyök- és gumós növények. Ezek segítségével képesek vagyunk a csekély tápértékű takarmány-anyagokat minők a szalma stb. marháinknak élvezhetőbbé s ezáltal a takarmányozást olcsóbbá tenni, fejős teheneknél pedig a tejelést előmozdítani. Első helyen említendő a takarmányrépa, mely mind a tejelést, mind a hizást elősegíti. Utána következik a burgonya, mely szintén kedvezőleg hat a tejelésre, akár megfőzve, akár nyers állapotban etetjük; ez utóbbi esetben azonban óvatosan kell eljárni, lassanként szoktatván hozzá a marháinkat és egyszerre soha sem adván belőle többet, a rendes étadag egyharmadánál. Erős burgonya-adagolás megtámadja az emésztési szerveket és hasmenést, a teheneknél pedig néha elvetélést és gyakori folytatást okoz. Hasas teheneknek tehát csak kevés répát vagy burgonyát adjunk s ez utóbbit, ha csak lehet, mindig párolva, (gőzzel főzve) minthogy így kevésbé ártalmas. A kicsirázott burgonya szintén ártalmas a fejős teheneknek; azonban megpárolva az is minden veszély nélkül etethető. Ha mind répával, mind burgonyával rendelkezünk, akkor tanácsos e kettőt keverve egyszerre etetni. Igen jó és a tejelést hathatósan előmozdító takarmány a murek is. Megemlítendő e helyen végül a csicsóka is, mely-körülbelül egyenértékű a burgonyával. Legnagyobb előnye az, hogy a talajban kitelhet, a nélkül, hogy a fagy neki ártana.

Gyöknövények takarmányozásánál megjegyzendő, hogy azok az etetés előtt mindig gondosan megtisztítandók.

6. Hulladékok a sör-, szesz- stb. gyárakból. Ezek úgy a tejtermelésnél, mint a hizlásnál nagybecsű takarmányanyagok s a silány száraz takarmánynemek izlettessé tételére előnyösen alkalmazhatók. A szeszmoslék, igen

nagy mennyiségben etetve, a tenyészmarhánál káros hatású is lehet, azonban a hizóknál már kevésbé. A szeszmoslékot igen czélszerű megszóva és szecskával keverve, ha csak lehet megszakítás nélkül etetni. Mellette tanácsos estenként a marháknak egy kevés szálas takarmányt is adni. A keményítőgyári hulladékok aránylag csekély tápértékkel bírnak s csupán hizómarháknak alkalmasak.

7. A repcze-, mák- és lenpogácsa (sonkoly) gazdag fehérnye- és zsirtartalmuk miatt a szarvasmarhák takarmányozásánál becses pótszerül szolgálnak. E pótszer vagy elaprózva a moslékhoz kevertetik, vagy vízzel folhigitva, mint ital adatik, vagy végre vízben föloldatván, vele a szecskává aprított takarmány megnedvesítettik. Egy tehenre napi adagul belőle, egy-két fontot számítunk.

A bükkmakk-sonkoly etetésében minden háziállatnál, főleg azonban a lovaknál igen óvatosan kell eljárni. Fejős tehennek legfőlebb csak két fontot, hizó marhának azonban már 3—4 fontot is lehet adni naponként. A kendermag-sonkoly takarmányozásra semmiféle állatnak sem alkalmas.

8. A szemes takarmány (gabonaneműek és hüvelyesek) háziállataink téli táplálására fölülte becses anyagot szolgáltat; azonban a takarmányozás e neme magas gabonaárak mellett igen költséges lenne; tehát csak oly években alkalmazható előnnyel, midőn a gabona olcsósága miatt azt takarmányozás által jobban lehet értékesíteni. Ilyenkor a hizókkal megetetett gabona nem ritkán kétszeresen értékesül. A hüvelyes vetemények magvai, mint borsó, babó stb. a fiatal marhák táplálására nem igen alkalmasak, legfőlebb a borsólisztet adhatjuk leves alakban a borjúknak, elválasztás alkalmával, azon czélból, hogy általa némileg az anyatejet pótoljuk.

Minthogy a szemes takarmány az állatok által nagy részben többnyire eszmésztetlenül ürítettik ki, ez okból tanácsos azt vagy megfőzni, vagy megdarálni, vagy megzúzni. Ez utóbbi eljárás az elsőnél tanácsosabb, mert főzés közben a magvakból tápanyaguk egy része a víz által kivonatik és így, veszendőbe megy. A mézárások a szemes takarmánnyal hizlalt marhát sokkal szivesebben megveszik, mint a szeszmoslékkal vagy sörtörkölylyel hizlaltat. Mint takarmány nagy értékkel bír a korpá is, légenyűs sikertartalma miatt. Legczélszerűbb a korpát szecská közé keverve és az egészet vízzel megnedvesítve etetni.

9. Igen becses téli takarmányt szolgáltat borteremő vidékeken a szőlőlevél is, mely venyigéstől zöldállapotban szedetik (az ugynevezett fattyuverszők, melyek fűrtöket nem hoznak) és megszáritva eltéttetik.

10. Takarmányszegény években jó szolgálatot tesz télen a hordókban vagy kádakban beszózott és letaposott gyümölcs-törköly. Ezt szecskával keverve és vízzel megnedvesítve szokás etetni; azonban egyszerre csak keveset kell belőle adni, mert különben könnyen emésztési zavarokat okozhat.

Ezzel bevégezvén a szarvasmarháink téli takarmányozására legalkalmasb anyagok leírását, azok előkészítési módjainak felsorolásáról, jövő czikkünkben fogunk szólni.

Erdélyi Károly.

A buza termékenységének emelése, a vetőmag megválogatása által.

A természettudományi társulat nov. 20-iki estélyén, Dap sy László tartott, a fennirt tárgyról egy igen tanúságos értekezést, melynek fontosabb részét az alábbiakban közöljük:

— Tudvalevőleg Darwin egyik elve abban áll, hogy a fajok átidomulhatnak egymásba; egy másik elve pedig abban, hogy e fajok rendkívül szaporák, s hogy vannak növények, melyek kedvező körülmények közé jutva, egy rövid évtized alatt képesek lennének az egész földkereket benépesíteni.

Erre vonatkozó kísérleteket a gabonával Hallert tett. Kísérleteit 1859-ben kezdé, s egészen Darwin elméletének megfelelően járt el, kiválogatván magul a legszebb búzakalászokat. Közönséges buzából szedett ki olyakat, melyekben 40—50 mag volt, s midőn ezeket elveté, termésének ismét csak legszebb példányait válogatta ki vető magul. És így tovább. Rövid időn azt kellett tapasztalnia, hogy buzája kalásza sokkal szebbek, erőteljesebbek a közönséges vetés legszebb kalászáinál, s hogy bennök egyre-másra 90—100 szem foglaltatik.

Kiterjesztette azután figyelmét arra is, hogy ne csak a kalászokban legyen sok szem, hanem egy-egy magból legyen egyszersmind sok kalász. A közönséges buza tudvalevőleg egy szemből rendszeren egy kalászat hajt, ritkán hármát, még ritkábban ötöt. Ő gondozás által addig vitte, hogy egy-egy gyökéren 30, néha 90, sőt olykor 150 kalász is termett. Léven pedig egy-egy kalászban néha 100 szem is, átlag pedig legalább is 80, volt rá eset, midőn egy szem gabonából 12,000-et kapott. Legrosszabb siker mellett is 8000-szeresen kapta a vetőmagot.

Mások hasonló eredményeket tapasztaltak. S ha e tényekkel szembe állítjuk azt, hogy gazdáink legjobb esetben megelégszenek 10 maggal, rosszabb esetben azonban a 6, sőt 5 maggal is, látni fogjuk, hogy mily messze maradtunk hátra.

Dapsi kísérleteket tett arra nézve is, hogy ezen az elmaradáson, a vetőmagnak szemenként való kiválogatása nélkül is, hogyan lehetne segíteni? Nem lehetne-e találni módot és kezelést, mely mellett a mag szinte megsokszorosíthatná termőképességét? És ilyen módot valóban talált. Midőn ugyanis a magot nem vetette el a szokott mód szerint, hanem a fölszántott földbe mintegy elültette, csinálván számára egymástól jó távokra (2—2 lábnyira) kis árkocskákat 3 hüvelyknyi mélyen. Ezekbe a magokat szépen letakarta.

A kísérleteket a legkülönféle fajú buzával tette, s az eredmény mindentűt ugyanaz lett. Az ilyen ritkásan ültetett buza holdanként több vetést adott, mint a legsűrűbb, ha közönséges módon vetik el. A kalászok szépen kifejtettek, nagyszámban foglaltak magokban szemet, s ez a szem nagyobb tenyész-képességgel bírt, mint a legjobb buza. Közönségesen ugyanis a jó szem csak 60%-ját szokta tenni az egésznek, míg 40% tenyésztésre alkalmatlan ocsú, az ő termésében ellenben 96—98% volt a tenyészképes és csak 2—4 az ocsu.

A tangaroki orosz buza (ugynevezett girski) holdanként 22 hectoliter termést adott, ellenben a közönséges művelés

mellét alig ötöt. A myslói buza után 22, a francia „blé Noé“ után több mint 34-szorosan kapta vissza a vetőmagot.

Ebből kifolyólag az okszerű gazdálkodás egyik legfőbb reformja abban állana tehát, hogy a buzát nem úgy kellene vetni, mint az eddig divatban volt: sűrűn egymásmellé, hanem mentől ritkábban. A tengeri is, mikor sűrűn vetik ugynevezett esalamádénak, nem fejlődik ki sem szárban, sem csőben. Így volnánk a buzával is. Sőt Amerikában kezdik is már a ritka vetést. Innen lehet azután megmagyarázni azon körülményt, hogy Amerikában egy holdnyi területről néha 50—62 hecl. magot aratnak; ha igaz?

Hogy ez a mód sokat lendítene gazdálkodásunkon, arról meggyőzőnek bennünket Mókry Sámuelnek kísérletei is, ki mint a buzanemesítés első magyar apostola, évek óta teszi megfigyeléseit Gerendáson, Békés-Csaba mellett. De hogy ez a mód egyszersmind kivihető-e? arra, csak fejesóválvá tudnának feleletet adni praktikus gazdáink. Mert most, midőn a munkáskéz hiánya miatt mind nagyobb tért kell esgednünk a gépek munkájának, s néhol már az aratást is bizonytalanban kell reájuk bízni, alig gondolható, hogy a gazdának lesz annyi munkáskeze, mellyel ezt a sok ideig tartó ültetést véghez vitesse. —

Egy francia lap a magyar borászati statisztikáról.

A párisi „Journal vinicole“ nov. 6-iki számában olvassuk:

„Gamauf Vilmos ur utján egy igen érdekes statisztikai mű jutott kezünkhöz, Magyarország gazdasági viszonyairól, melyet Keleti Károly ur szerkesztett és Schwiedland Frigyes ur fordított francia nyelvre. Gamauf ur, mint a párisi magyar kiállítás földművelési osztályának felügyelője, több ízben lekötözö szívességet tanusított irányunkban s volt alkalmunk tapasztalni, mily odaadó buzgósággal képviselte a kiállításon, a magyar s főként az erdélyi borok érdekeit.

Az általunk izlett magyar borok közt voltak, aszúk (vins de liqueur), szeszesek, illatosok (á bouquet) és savanykások, melyek minőségének részletezésére még olykor visszatérünk. Az édes borokat csak kis adagokban isszák. A szeszesek örvendenek legnagyobb keresletnek; ezek rendszeren igen kitűnő fejrő borok.

A fennemlített magyar statisztikának borászati adatai 5—6 évi időszakra terjednek. Ebben a különböző fajok eladási ára, az évi kivitel mennyisége sat. az ország különböző részeiből, pontosan föl vannak jegyezve.

A helyi fogyasztás összegét nem lehet biztosan meghatározni; minthogy a megadóztatás, különböző vidékeken, nagyon eltérő kules szerint történik.

Láthajuk a kezünk alatti érdekes adatgyűjteményből, hogy Ausztria-Magyarország, 12 millió hectoliter évi közép-termesével, a bortermelő országok közt mindjárt Franciaország után következik, melynek évi közép-termesét 50 millió hectoliterre szoktuk számítani.

Minden lapról érdekesnél-érdekesebb közléseket tehetnénk, de bezárjuk rövid ismertetésünket azon óhajttással: vaj-

ha a mi (francia) kormányunk, ily becses kimutatást szolgáltatna kezünkbe, mely annyi érdekes és hasznos dolgot ismertessen meg velünk, mint Magyarországnak ezen 247 lapra terjedő borászati statistikája.“

— Eddig terjednek a francia író szavai. Mindesetre érdemesek rá, hogy tudomást vegyünk róla!

Szabó Sámuel.

Szüreti tudósítás a Szászföldről.

A klosterneuburgi „Weinlaube“ D. (Deangel?) tollából a következőket közli:

Medgyes, 1878 nov. 9-én.

A szüreti időszak alatt, azaz october 22-től, végéig meleg, mondhatni forró napok jártak; ugyanis october 23-án a déli órákban, verőfényes oldalon a hőmérő 27°-ot mutatott Celsius szerint. Ezen időjárás tartósságában bizva és remélve, hogy a szőlő ezalatt csak javulhat, a szüret 17-ről — mint az korábban tervezve volt — nálunk 23-re halasztatott s ezt minden gazda helyeselté is. Sajnos azonban, hogy ezen öt napi időköz a szakadatlanul tartó szép időjárás daczára, a bor minőségén majd semmit sem változtatott, mert october 13-án és 20-án tett vizsgálataim eredményei majd semmit sem különböznek cukortartalomra nézve, csupán a savtartalom mutatott 0.015-del kevesebbet, mint october 13-án. Hogy a t. olvasó, minden bővebbi magyarázat nélkül, az ideai borról ítéletet mondhasson, ideiglatom áttekintésül, az 1872-ik év óta tett vizsgálódásaim összes eredményének közép adatait:

Év.	Cukor.	Szabad sav.
1872 — —	21%	11.1%
1873 — —	20 „	10.4 „
1874 — —	22—23 „	8.7 „
1875 — —	19 „	12.8 „
1876 — —	23 „	11.5 „
1877 — —	18 „	17.5 „
1878 — —	18—19 „	12—13 „

Ezen eredmények a borok nagyobbbrészének minőségére vonatkoznak; azonban nem hagyhatom megjegyzés nélkül, hogy az elősorolt években jobb és gyengébb borok is teremték. Az ideai bor is többféle; erre befolyt: a gerezdek minősége, a talaj és szőlő megmunkálása s végül a talaj természete.

A gerezdek minőségére nézve: tapasztaltam, hogy a gerezdekkel gazdagon megrakott tőkék gyümölcseiket nem érlelheték meg teljesen s nagyon hátramaradtak. Ez nemcsak a későnéző fajokon mutatkozott, hanem a koraiakra is kiterjedt. Azt a törvényt, hogy a mennyiség a minőséggel nem egyeztethető a természetben — most is igazolva láttuk.

A mi a talaj és szőlő megmunkálását s az ebből folyó eredményt illeti, — eltekintve a szőlő mennyiségétől — azon községekben és szőlőkben, hol a nagy árnyékot tartó levézetet letakarították s a gyomot idejekorán kiirtották: a gerezdek sokkal jobban megérttek, mint a dús levézetű s gyommal körülvett szőlők. Midőn tehát a talaj nagyon nedves, a felesleges levézetet le kell takarítani s a gyomokat kiirtani.

A mi végül a talaj természetének s a hegyoldalak lejtőinek befolyását a szőlő érése nézve, illeti: a gerezdek kavicsos talajban épen olyan érettségi fokot mutattak, mint a fővényes talajban; a kevésbé fővényes hegyoldalak, melyeknek talaja porhanyó és jó melegvezető volt, jóval tulzárnyalták a súlyos agyagostalaju lejtőket; annyira, hogy míg a fővényes talaju helyekről szedett szőlők 20—21% cukrot és csak 10% szabad savat tartalmaztak, az agyagos talaju szőlők csak 16—17% cukrot és 14—16% szabad savat mutattak. Ha mármint a fővényes talaj hasznosságáról kell ítéletet mondanunk: az ideai szüreti eredmények a mellett bizonyítják, hogy a fővény mind szántóföldek, mind kertek, mind pedig a szőlőkre nézve megbecsülhetlen földvegyületet képez. A talaj felszínének lejtőssége is nagyon befolyt a gerezdek érése; a kevésbé lejtős oldalakon a sugárzó meleg majdnem miad veszendőbe ment, a szőlő fájára és gyümölcsére nézve; holott a meredek hegylejtőkön mind javára váltak, mit az aránylagos érettségi különbség igazolt.

Végül meg kell emlékeznünk egy körülményről, mely a szőlőgerezdek ez évi érettségére némi világot vet. Az itteni szőlőgazdák ajkán e példabeszéd forog: „A mit augusztus nem főz meg, september nem süti ki.“ Jóllehet augusztus, nemkülönben september megtette kötelességét, mégis a gerezdeken ezen hónapoktól kezdve a szüretig kevés haladás mutatkozott.

Ezen feltűnő jelenség engem arra a gondolatra vezetett: hogy a levegő s a föld melegsége közti aránytalan nagy különbség okozta a fűrtök rendellen érést. Véleményem alapját az ideai juliusi híves és nagy esőzésekben kerestem s hogy bizonyos legyen róla, september hónap folyamában, különböző időszakokban megmértem a föld és a körlég melegségi fokát s úgy találtam, hogy a föld 26 centim. mélységben 15 Celsius fokkülönbséget, illetőleg kevesebb melegséget mutatott, mint a körlég. Ebből a kérdés teljes tisztázása végett még továbbá vizsgálódások szükségesek, melyeket a jövő években folytatni szándéksom. Ha azonban tekintjük, hogy alacsonyabb fekvésű hegyeink juliustól kezdve majdnem mindig ködlepellel voltak borítva s hogy e miatt a napi melegség ugyszólván csak egy pár órára szorított: állítani merem, hogy a köd és a talaj alacsony hőmérséke voltak okai a gerezdek ez évi rendetlen éréseinek. K. L.

A szilágysági szüretéről.

Némi rövidítésekkel, közöljük a „Szilágy“ után, az alább olvasható cikket:

— Szilágymegyében általában, október 25-től kezdve indult meg a szüret s a hol a szőlőt elemi csapások megkímélték, igen bő eredménnyel. A must minőségére nézve a megye különböző helyein, sőt ugyanazon község különböző szőlőtelepein is meglehetősen eltérés mutatkozik; de általában jó közepesnek mondható; ugyanis a klosterneuburgi cukormérő szerint 14 fokon alól nem volt a must cukortartalma sehol, ebből meglehetősen asztali bor válik. Azok, kik jobb fekvésű helyekről s jobb fajtájú szőlőket külön szürtek — mert hála Istennek! már kezdünk e tekintetben az okszerű szedés útjára is térni —

azok szerencsések voltak 17—19 fokú mustot is szűrhetni, melyből már peccsenye-bor válik.

A szüretelés ideje a lehető legszesélyesebb volt. Október 28-án csaknem nyári meleg nap és derült este volt, másnap délben már bő eső áztatta a vizet nem kívánó fürtöket; az október 28-iki meleg nap azt idézte elő, hogy az aznap délután szedett fürtök leve másnap délben már forrásnak indult, s meglehetősen zajos és felső erjedés mellett 8 nap alatt borrá vált.

Mennyiségre nézve általában bő szüretünk volt, mert catastralis holdanként 200-tól — 500 vederig, 40 akótól 100 akóig is adott, s daczára a megelőző sok esőnek, azoknál, kiknek szőlőtelepeik meglehetősen lejtősséggel bírtak a rothadástól is jórészt ment maradt.

Vevők természetesen a rossz idő, rossz út s talán azon körülménynél fogva, hogy minden vidéken sok bor termett — nem jelentkeztek, s ha szorványosan itt-ott némely gazda szerencsésnek mondhatta is magát, ha vevőt csíphetett, ki bora egy részéből megszabadította: bezzeg az ár tekintetében alig ha szerencsével dicsekedhetett, mert egy veder bornak 30—40 krnyi ára nem szerencsés, hanem pocskék-ár. Nem hallottam, hogy Szilágymegyében 60 kron felül kelt volna egy veder must s ily árban is csak kevéstől és keveset vásároltak. Ha már most a 10,725 hold területű szilágymegyei szőlőtelepről átlag 50 akó termést számítunk 536,250 akó, azaz 2.681,250 vederből alig hiszem, hogy 60,000 veder is elkelt volna, — s még mindig 2 millió veder bor áll rendelkezésünkre. Oly mennyiség, mely hiányos útrendszerünk s a vasúttól távol fekvésünk miatt kétségbeejtő kilátást nyújt az eladhatás tekintetében. Pedig ha csak átlag 1 frttal el lehetne árnisítani borainkat: milyen szépen beszerezhetnők vele három évi adónk árát. Így általános hanyag borkezelésünk mellett, csak egy év mulva is mily nagy mennyiség fog veszendőbe menni! nem számítva a különböző okokból elfecséreltet; hiszen bújában nagyot iszik a magyar!

Nem indolentia-e az itt mitőlünk, hogy a korrallal haladni nem kívánunk. Kizárólag gazdálkodással foglalkozó népiünk s intelligenciánk még csak egy gazdasági egyletet sem bír megteremteni. Ha volna bár egy pincze-egyletünk, mely más számítással nézhetnénk elébe az ideikhez hasonló isten-áldásnak!

Egy jól szervezett pincze-egylet a mellett, hogy borainknak 5 százalékát — igaz csak a jobb minőségűeket — megvásárolná, az okszerű pinczekezelésben megbecsülhetetlen útmutatóul is szolgálna s tekintélyénél s szabályosan kezelt borai nagy mennyiségénél fogva idegen borvevőket is csalna vidékünkre; megnyitná az utat a mi jó asztali borainknak a nagy borfogyasztó közönség számára s nem lennének kénytelenek szekereként szállítani borainkat Kolozsvárra, a bizonytalan vásárra, hol Küküllőmegye s vidéke jobb minőségű s a szokás nagy mennyiségű, bár csekélyebb minőségű boraikkal minket a versenyből ugyszólva már is kizártak.

Volt már egyszer szó arról, hogy Zilahon pincze-egyletet kellene felállítani; tudomásom van róla, hogy egy bizottság

alakult, mely kebeléből egy alapszabályt szerkesztő albizottságot küldött ki; tudom hogy a szabályok is készen vannak; de a pincze-egylet? mélyen hallgat: szokásos indolentiánk miatt.

A létesítő bizottságban tapasztalt azon felfogás tulnyomósága is közreműködött a pincze-egylet csirájainak elfojtására, hogy csakis zilahi bort akartak a pincze-egylet számára venni s ezt az alapszabályokban határozottan kívánták bevezettetni. Uram isten, mily helytelen felfogás! Hát hiszi-e valaki, hogy csakis zilahi borokkal, egy jó hírnevű pincze-egylet lehessen teremteni. Én nem hiszem. De ha úgy lenne is: nem vagyunk képesek az egylet alaptökéjét saját örönkől kiteremteni, s a fentebbi feltétel mellett hogyan várhatnók, hogy a pincze-egylet alaptökéjéhez a vidék is concurráljon.

Dr. Kiss Endre.

Erdélyi gyümölcs vásárlása külföldre.

Egy bécsi kereskedő czég több száz metermázsza főként Batul s esetleg más jó faj almát szándékszik Erdélyből most a téli fagyok beállta előtt, lehető gyorsan bevásárolni s Bécsen túl különböző piacokra szállítani. E végre megbizta Gergely Ferencz kolozsvári kereskedőt, hogy intézzen felszólítást az erdélyi gyümölcstermelő gazdákhöz, sziveskedjenek vele mentől előbb tudatni: mennyi eladó Batul vagy valamely más jeles honi faj almájuk van s mily árban hajlandók Kolozsvárig szállítva eladni?

Szerkesztőségünk is, (melynek irodája Gergely úr kereskedésével átellenben fekszik) szivesen elvállalja a közvetítést.

Alkalom szerint fölemlítjük azt is, hogy Nagybánán Haracsek József terménykereskedő, Berlinből kapott legközelebről megbizást magyarországi gyümölcs bevásárlására.

Szolgáljanak e hírek buzdításul és intésül gyümölcstermelőinknek, hogy minél jelesebb gyümölcsfajokat termeljenek!

K. L.

Jó trágya a gyümölcsfákra.

Nem minden trágya hat egyformán a gyümölcsfákra, sőt az istállóí ganéj gyakran betegséget idéz elő. A tapasztalás megmutatta, hogy oly vegyülektrágya, melyben főként káli és foszfor van, a legjobb. Ily trágyát következőleg készíthetünk: veszünk egy kádat vagy rossz hordót, melynek egyik feneke ép s ebbe alól egy réteg oltatlan meszet teszünk; erre apróra tört csontot (foszfor tartalmu), erre hamut (kali tartalmáért); ezt a rétegezést folytatjuk, míg a hordó megtelik; ekkor trágyalével feltöltjük s 1—2 hóig állani hagyjuk. Ha hordónk nincs, az udvar egyik sarkában halomban is készíthetjük a keverék-trágyát, de így sok trágyaanyag elszivárog belőle.

E kitiönök bizonyult szert bátran ajánlhatjuk, a gyümölcészet-kedvelők figyelmébe. —

A k.-monostori gazd. tanintézet népessége.

Vettük a kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet hallgat óinak névsorát, az 187 $\frac{2}{9}$ -ik tauév 1-ső feléről. Következő adatokat jegyezzük ki belőle:

Az 1-ső évesek létszáma 26 (köztük 6 Királyhágón túlról). A II-od évesek száma 24, (ebből 8 Királyhágón túli). Végre III-ad éves hallgató van 30, (ebből 15 Királyhágón túlról). A teljes létszám ekként áll:

Rendes hallgató 64, rendkívüli 12, vendég 4: összesen 80. Ebből állami ösztöndíjas 26; ministeri kegydíjas 1; szabadhelyes 24; künnlakó 29; összesen 80 (mint fennebb).

A Királyhágón túlról (Szilágymegyét Erdélyhez számítva), van a 80 közt 29 tanuló, mely összeg 36%-nak felel meg.

— ó.

Borju-hagymáz járvány.

Waldauer Dr. a „Wien. medic. Bl.“ 30. számában a következőket közli: Klotenben (Svájcban) ez évi június 30-án dalárünnepély volt, melyen mintegy 700-an vettek részt. Néhány nap múlva mintegy 500-an hagymázban (typhus) megbetegedtek. Az ünnepélyen reggelre borju-ragout, ebédre szintén főképen borjupeccsenyét adtak fel. Vizet csak kivételesen és akkor is borral elegyítve ittak. A diszebédnél fogyasztott borjak, disznók és ökrök az állatorvos húsvizsgáló bizonyítéka szerint teljesen egészségesek voltak; de, mint kiderült, 43 fontnyi bornyuhús csontok nélkül, mely két nappal azelőtt vétetett egy mézaróستól, egy határozottan beteg s szükségből leölt állathól került volt.

Egy másik községbeli lakosok, kik ugyanazon bornyu több szervét kapták, szintén typhusha estek; hasonlóképen egy kutya, mely ama bornyu csontjaiból fogyasztott.

Waldauer dr. ki ezen typhus-járványt körülményesen leírta, azon véleményben van, hogy a már többször főnebb említett bornyu volt a typhus-betegség okozója s az emberek között föllépett ezen járvány oka.

Ambár szerző hagymáznak előfordulását a szarvasmarhánál nem tartja bizonyítottnak, mégis állítólag két esetben biztosan constatálta volt a bornyu-typhust s nagyon valószínűnek állítja, hogy a hagymáz-beteg emberekről lett átültetve, mely állítása más két eset által még erősítették, midőn bornyuk hagymáz-beteg emberektől ragályoztattak. Továbbá szerző ama megjegyzést is teszi, hogy az emberi-hagymáz azonos a szarvasmarha typhusával, hogy tehát viszontas ragályzás (bornyuról emberre) könnyen lehetséges és bizonyára már sok esetben elő is fordult (Veterinarius.)

Jó hír.

A gabona árakról.

A buzaárak az angol piacokon emelkednek — az első eset hogy az oly régóta tartó süllyedő áramlat megfordult; october 26. óta quarterenként 39 schillingen megállapodva, nov. 9-én 39 schilling 8 pennyre, nov. 16-án pedig 40 schilling 7 pennyre emelkedett. Egyszerűsrimind jelezhetjük, hogy az amerikai szállítás is csökken, tehát az összes európai piacokon áremelkedés várható. —

Rendelet. ragályos állatbetegségek ügyében.

A földművelési minister azon tapasztalásra jutott, hogy a házi állatok között felmerülő ragályos betegségek igen sok

esetben nemcsak fel nem jelentenek, hanem attól való indokolatlan félelemből, hogy bejelentés esetén a szükséges óvintézkedések megtétele végett a közönség vagy azon gazda költségére, kinek tulajdonát a ragályos betegségben lévő állat képezi, állatorvos vagy más szakközeg küldetik ki, el is titkoltattak. Miután az 1874. XX. törvényozik az ily kihágásokra és vétésekre súlyos pénzbírságot és fogságbüntetést szab, a kereskedelmi minister felhivta a törvényhatóságokat, utasítsák a községek előjáróit és az állattartó gazdákat, hogy a netán felmerülő ragályos betegségeket a szükséges óvintézkedések megtétele céljából haladék nélkül bejelenteni szigorú köztelenségüknek ismerjék, mert mulasztás vagy eltitkolás esetén a fentebbi törvény alapján szigorúan felelősségre fognak vonatni.

A phylloxera Németországban.

Simon Louis plantiériesi kereskedelmi kertészetében Metz mellett, a phylloxera felfedeztetvén, szorgos vizsgálat történt azon helyeken, hova nevezett kertészetből szőlővesszők vitettek. E vizsgálatok folytán a phylloxera kisebb mértékben a Baurmann-féle kertben Sachsenhausen Frankfurt mellett, Carlstadt-ban, Wiel-ben, a potsdami kertészkepző intézet telepén, a Bonn melletti Annaberg-en és Bollweilerben fedeztetett fel és a baj elnyomása végett erélyes intézkedések fogantatottak. Tanuság! hogy a külföldi behozataltól szigorúan tartozkodjunk!

Egyleti mozgalmak.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányának ülése 1878. december 2-án.

Tartott Szabó József alelnök elnöklése alatt. Jelen voltak: Páll Sándor, Inczédi Sámuel, Szentgyörgyi József, Csulak Dániel, Dr. Mina János, Tompa Károly, Dávid Antal, Tóth Zsigmond és Walter Lajos egyleti helyettes titkár.

166. November 4-én tartott ülés jegyzőkönyvének felolvasása, — a jelen ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Tompa Károly és Csulak Dániel tagtársak kéretnek fel.

167. Párisban időző titkár, Gamauf Vilmos jelentése, hogy e hó 8—10-én Kolozsvárra érkezik, — tudomásul szolgál.

168. John Robinson Whitley jelenti, hogy Párisban és Londonban ügyviteli irodát nyit s közvetítését ajánlja, — tudomásul szolgál.

170. Szentgyörgyi József tagtárs felszólal, hogy a „Pomologische Monatshefte“ több száma néhai Nagy Ferencznel maradt, s indítványozza, hogy az egyleti könyvtár könyveit a tagok jövőre csak 3 hóig tarthassák maguknál, — a választmány néhai Nagy Ferencz örökösait felszólítani határozta, hogy a netalán náluk lévő s az egylet könyvtárába tartozó füzeteket visszaszolgáltassák; Szentgyörgyi József tagtárs azon indítványát pedig, hogy a tagok a kölcsön vett könyveket 3 hó elteltével visszaszolgáltatni kötelesek legyenek, elfogadja.

Hitelesítik:
Tompa Károly s. k.
Csulak Dániel s. k.

Szabó József,
egyleti alelnök.
Walter Lajos,
egyleti helyettes titkár.

Ha a körtefa levelei nyáron sárgulnak,
a mi betegeskedésre mutat: kékkövet (rézgálicot) oldunk fel vízben s ezen oldattal öntözzük meg beteges körtefánk alját és beterítjük apró szalmával, vagy polyvával, hogy a föld hamar ki ne száradjon. Rövid időn, az ujonnan hajtott levelek sötét zöld színt váltanak. —

Időjárás.

A S—gyban olvassuk: A langyos tavaszi napok 15—18 foknyi meleggel tovább tartanak, azzal a különbséggel, hogy a múlt héten még nem is esett az eső, egész péntekig, a mi nagy csoda. Erdő, mező még nagyrésztben zöld. Rózsafák, őszi-rózsák, mezei virágok javában nyílnak; az ibolya még illatával is kedveskedik. Napjárta oldalokon érik az eper, málna és számtalan helyen megnevelt almák csüngnek a fákon; több kertben a Szentiványi alma élvezhető és a virágban lévő gyümölcsfák már nem is tartoznak a ritkaságok közé. Az állatvilág is nyüzsg, örömet leli az új tavaszban: egész hangyaármádák vándorolnak a szárazföld bokrai közt; este száll az őszi-bogár s a gyepek meg vannak rakva fénybogárral, hogy este gyönyörködtessek a szemet. A bodobán (Kati bogár) kibújt lyukából, s mutogatja piros hátát, míg a légből csendesen szik az ökörnyal; nyájuk és gulyák mindenütt a legelőn vannak s az utóbbi napok szelei által, jobbadán át száradt földeken, szántani is lehet.

Vidéki gazdasági tudósítások.

Sepsi-Szent-György, 1878 decz. 5-én.

Rendkívüli jó őszi időjárásunkat folyó hó 2-ára esővel váltotta fel. Szükséges is volt; mert vidékünk nagy részén igen sok károsítókat okoztak az őszivetésekben az egerek. Őszi vetéseink legjobb állapotban mennek át a télre, kissé kövérek ugyan, de semmi aggodalmat nem támosztanak a kitelelésre. Ez év folytán a vízáradások által okozott szénabeli kárt nagyban hejyre pótolta a hosszas őszi legettetés. Állataink egészségesen szorultak istállóra, s piaci árak általában erős, mivel takarmányhiány miatt nem kénytelenek a gazdák a tömeges eladásra. Gabonanemeink olcsók a tengeri kivételével. Időjárásunk most is szelid. Napfényünk folyton van. A jobb talajokon a gyümölcs pl. alma másodszer is fejlődött diónagyságra.

Bene József.

Ó-Rodna, 1078 decz. 6-án.

Ez évi termésünket, e vidéken így jelezhetjük: zab, törökbuza mind mennyiségre mind minőségre bőségben; széna mennyiségre közepes, minőségre a sok esőzés miatt kevésbé megfelelő, gyümölcs általában eredménytelen; — méhészetben inkább apadás, mint szaporodás. Az időjárás octoberben elég kedvező, november havában pedig néhány napot kivéve, melyekben hamar elolvadt hóesés is beköszöntött, annyira kedvező vala, hogy a svaszmarhák és juhok mindvégig szabadban legelhettek, — mi a széna szűkvolta mellett gazdáinkon sokat segített. Most néhány nap óta havaz, de a meleg azért 2—3° R. s így attól is tarthatni, hogy beállható meleg esővel vízáradások lesznek. Besztercze környékén az őszi vetések igen szépen fejlődtek, ott is már a hófedél igen kívánatos lenne. Marhaáraink nem változtak.

Miálovich Győző.

Apanagyfalu, 1878 decz. 8-án.

Őszi munkálataink befejeztettek, habár némelyek rozs-vetés nélkül maradtak. Vetéseink szépek; itt-ott egyes sárga foltok mutat-

koznak, mit a sok esőnek tulajdoníthatunk. Fenekefelen sár és roz ú, véget vetett mindennemű külső munkálatnak. Rétek víz alatt állanak. Szőlők el vannak fedve. Takarmányban nincs hiány. Gabona árak emelkednek; állataink egészségesek.

R. K.

Kolozsvár, 1878 decz. 12-én.

Időjárásunk, a közelebbi hét alatt, ismét szép, derült napokkal folyt. A tiszta, holdfényes éjjeleken, legnagyobb hideg volt 11-én virradólag — 4° R. Ma reggel 9 óra tájt, hideg keleti széllel, az ég hirtelen beborult s a tél előhírnökeül, apró hópelyhek kezdtek szállingózni; de már 11 óraker ismét kisütött a nap.

r. t.

Felhívás.

A nagyméltóságú ministerium sürgős felhívása következtében, felkéretnek egyletünk azon t. tagjai, kik kísérlettel végett egyletünköt az idei tavaszon magvakat kaptak, de az eredményről jelentést mind-ezideig még nem tettek, hogy a kiküldött kimutatás szerint egybeállítandó jelentésüket e hó 16-ig hozzánk okvetlenül, beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1878. évi decz. 12-én.

Az erdélyi gazd. egylet tit. hivatala.

Meghívás.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya 1878-ik évi december hó 16-án hétfőn délután 3 óraker rendkívüli ülést tart az egyleti irodában, főtér 36. sz. első emelet, melyre a t. tagok ezennel tiszteletteljesen meghivatnak.

Tárgyak: 1, a ministerium kérdőívei a, Erdély mezőgazdasági és erdészeti viszonyairól, b) az egylet állapotáról; 2, a kiküldött felügyelő bizottság jelentése a kolozs-monostori kir. gazd. tanintézet állapotáról. —

A szerkesztő postája. G. S. G.-szeg. „A gabona árakról“ szóló cikket köszönettel vettük; jövő számunk fogja hozni. — B. F. urnak, S.-Sz.-György: „A debreczeni és kassai gazd. tanintézetekről“ szóló tudósítás, némi rövidítésekkel, közölhető. —

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetések.

Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig, 5 vagy 6% kamatr mellett törlesztésre és 5000 fíton felülieket még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölk.

Bekebelezett terhek kilizetését szintén eszközölöm.

Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál

(38.)

(3—3.)

Voith Gergely,

Kolozsvárt, Páris-utca 19-ik sz. saját ház.

(Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig.)

